

Ελένη ΣΕΛΛΑ – ΜΑΖΗ
Επ. Καθηγήτρια
Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ – ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Χρ. ΚΛΑΙΡΗ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όπως για κάθε άνθρωπο, έτσι και για κάθε πολιτεία, η αυτογνωσία προβάλλει όχι μόνον ως πρωταρχικό μέλημα, μα και ως αίτημα. Η στατιστικά σημαντική γλωσσική ομοιογένεια της Ελληνικής πολιτείας –95,61% του συνολικού πληθυσμού της χώρας ομιλεί τα ελληνικά ως πρώτη γλώσσα– δεν θάπρεπε να μας κάμει να ξεχνάμε ότι και το υπόλοιπο 4,9% του πληθυσμού που έχει άλλες από την ελληνική μητρικές γλώσσες συμβάλλει στον πολιτισμικό πλούτο της χώρας και αποτελεί παράγοντα του κοινωνικού δυναμικού της. Άγνοια κάθε είδους της πραγματικότητας των γλωσσικών και πολιτισμικών μειονοτήτων όχι μόνον ακροτομεί την αυτογνωσία της πολιτείας αλλά και ασύμφορη, και καταστρεπτική μπορεί να αποδειχθεί με τον καιρό.

Αναμφισβήτητα η τουρκόφωνη μειονότητα της Δυτικής Θράκης είναι η πιο σημαντική γλωσσική κοινότητα με μητρική γλώσσα άλλη από την ελληνική. Ανεξάρτητα από πολιτικές συγκυρίες, η εκ του σύνεγγυς γνωριμία της κοινωνικής, πολιτιστικής, γλωσσικής, οικονομικής, εκπαιδευτικής πραγματικότητας αυτής της μειονότητας, και χρέος και συμφέρον της πολιτείας είναι. Αυτή η γνωριμία και για την αυτογνωσία της πολιτείας και για την ομαλή λειτουργία των θεσμών είναι απαραίτητη, όπως επίσης είναι αναγκαία για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού της χώρας. Κάθε φροντίδα για την επίλυση των προβλημάτων της μειονότητας και την αρμονική της ενσωμάτωση στον κορμό της μεγάλης ελληνικής κοινωνίας είναι και συμβολή στην επίλυση των προβλημάτων της Ελλάδας γενικότερα· πρέπει όμως να στηρίζεται στη σωστή γνώση, που πηγάζει από τη μεθοδική και αντικειμενική μελέτη της πραγματικότητας του Άλλου και το σεβασμό της πολιτισμικής του ιδιομορφίας.

Το έργο της Ελένης Σελλά που βλέπει σήμερα το φως της δημοσιότητας εγγράφεται στα πλαίσια μιας τέτοιας, ζωτικής για το χώρο, προσπάθειας. Είναι προϊόν μακρόπνοης και συστηματικής έρευνας που ξεκινάει με τις διδακτορικές σπουδές της στη Σορβόνη το 1980, όταν ακόμη τα μειονοτικά θέματα

δεν απασχολούσαν και τόσο την ελληνική κοινή γνώμη. Αντικειμενικός του στόχος η επιστημονική μελέτη της γλωσσικής πραγματικότητας της τουρκόφωνης μειονότητας και ιδιαίτερα της χρήσης της ελληνικής γλώσσας από τα μέλη της. Η παντελής έλλειψη προηγούμενων επιστημονικών μελετών σ' αυτό τον τομέα δείχνει τον πρωτοποριακό χαρακτήρα της έρευνας και υπογραμμίζει τις δυσκολίες της. Για να τις υπερνικήσει η συγγραφέας χρειάστηκε όχι μόνο να εφοδιαστεί με γερή γλωσσολογική κατάρτιση και να μελετήσει τα θεωρητικά προβλήματα που πηγάζουν από δίγλωσσες καταστάσεις, αλλά, κυρίως, να γνωρίσει από πολύ κοντά, στα πλαίσια μιας μακράς διαρκείας επιτόπιας έρευνας, τα πρόσωπα και τα πράγματα της μειονότητας.

Όλα της τα πορίσματα στηρίζονται σε πληροφορίες από «πρώτο χέρι» και φωτίζουν με αντικειμενικό τρόπο τη γλωσσική συμπεριφορά της μειονότητας. Πρόκειται για μία κατάσταση θεσμοθετημένης δίγλωσσίας όπου βρίσκονται σε επαφή δύο γλώσσες, τα τουρκικά και τα ελληνικά, που ανήκουν σε δύο τελείως διαφορετικές οικογένειες: την ουραλοαλταϊκή και την ινδοευρωπαϊκή.

Το γεγονός ότι οι δυο γλώσσες δεν έχουν καμμία συγγένεια, ούτε όσον αφορά τις γραμματικές τους δομές, ούτε το λεξιλόγιό τους πολλαπλασιάζει τα προβλήματα εκμάθησης της γλώσσας της πλειονότητας. Είναι γνωστό για τους γλωσσολόγους ότι «δύσκολες» γλώσσες δεν υπάρχουν. Η σχετική δυσκολία εκμάθησης μιας γλώσσας είναι συνάρτηση –εκτός από τα προσωπικά χαρίσματα του καθενός– της γλώσσας της αφετηρίας (πρώτης γλώσσας) σε σχέση με τη δεύτερη ή τρίτη γλώσσα. Είναι πολύ πιο εύκολο για έναν ιταλό να μάθει ισπανικά παρά βιετναμέζικα, και αντίστοιχα, για έναν βιετναμέζο να μάθει κινέζικα παρά ελληνικά.

Είναι λοιπόν ανάγκη, όταν θέλουμε να ενσκήψουμε στις γλωσσικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει και στις γλωσσικές ανεπάρκειες που εμφανίζει η τουρκόφωνη κοινότητα ως προς τη χρήση της ελληνικής, να μελετήσουμε την αλληλεπίδραση των δύο γλωσσών και τις επιπτώσεις της στη συμπεριφορά των ομιλητών. Έτσι μόνον θα μπορέσουμε να καταλάβουμε τα αίτια των δυσκολιών και να προτείνουμε λύσεις. Το έργο αυτό, η Σελλά το φέρνει σε αίσιο πέρας με επιστημονική υπευθυνότητα και μπρίο. Τα παραδείγματα με τα οποία πλουτίζει την εργασία της είναι όλα παρμένα από το στόμα των ομιλητών· εκτός του ότι επιτρέπουν την κατανόηση των γλωσσικών προβλημάτων ρίχνουν ένα ιδιαίτερο φως στα κοινωνικά θέματα που κατατρύχουν τους μειονοτικούς.

Η κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας από τα μέλη της τουρκόφωνης μειονότητας είναι πρωταρχικό συμφέρον και της μειονότητας και της ελληνικής πολιτείας. Τίποτε δεν μπορεί να προχωρήσει αν δεν επικοινωνούν οι άνθρωποι. Η γλωσσική απομόνωση της μειονότητας μόνον να βλάψει μπορεί και την ίδια, και το ελληνικό κράτος, και την περιοχή. Τα μηνύματα της Ελληνικής Δημοκρατίας για να φθάσουν στους τουρκόφωνους δεν έχουν συντομότερο δρόμο

Αντικειμενικός του
 ρας της τουρκόφω-
 ώσσας από τα μέλη
 ελετών σ' αυτό τον
 αι υπογραμμίζει τις
 έστηκε όχι μόνο να
 τήσει τα θεωρητικά
 λά, κυρίως, να γνω-
 επιτόπιας έρευνας,

ό «πρώτο χέρι» και
 ρά της μειονότητας.
 όπου βρίσκονται σε
 κουν σε δύο τελείως
 ευρωπαϊκή.

γγένεια, ούτε όσον
 ; πολλαπλασιάζει τα
 ναι γνωστό για τους
 Η σχετική δυσκολία
 τρωσπικά χαρίσμα-
 σσας) σε σχέση με τη
 παλό να μάθει ισπα-
 ζο να μάθει κινέζικα

ις γλωσσικές δυσκο-
 ου εμφανίζει η τουρ-
 λητήσουμε την αλλη-
 μπεριφορά των ομι-
 ίτια των δυσκολιών
 νει σε αίσιο πέρας με
 με τα οποία πλουτί-
 ομιλητών· εκτός του
 των ρίχνουν ένα ιδι-
 μειονοτικούς.

τουρκόφωνης μειονό-
 ι της ελληνικής πολι-
 νούν οι άνθρωποι. Η
 μπορεί και την ίδια,
 της Ελληνικής Δημο-
 / συντομότερο δρόμο

από την ελληνική γλώσσα. Για τη σωστή διδασκαλία της όμως είναι απαραίτη-
 το να ληφθεί υπόψη η πολιτισμική και γλωσσική ιδιαιτερότητα της κοινότητας.
 Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει αναντίρρητα και η παρούσα πραγματεία.

Χρήστος Κλαίρης

Σορβόννη, Σεπτέμβριος 1993